A true Relation of the Treasons attempted against foure Townes in the Low Countries.

4.

TOGETHER

With a Discourse containing the past, and present estate of the Netherlands.

With the Popes ten Commandments to Marquise *Spinola*, Translated into English, with the Originall in Dutch annexed.

LONDON
Printed for *william welbie*. 1615.

4

A true Relation of the
Treasons attempted against Soure
Powers in the Low Countries.

TOGETHER

With a Discourse containing the pail
and present estate of the Netherlands.

Vpon the Papers lett Commanding wrytt to
Marquis Spinola, Translated into
English, with the Originall in Dutch
annexed.

LONDON
Printed for William Welbie. 1615.

THE LOVV COVNTRY Horſe, contayning the paſt and *preſent Eſtate of the Netherlands* in a Dreame.

THere was of late a zealous Patriot, who reuealed to me a viſion or dreame, which I haue thought good (as a forewarning to our natiue country) to commit to the Preſſe, that it may bee read and pondered of many, the contents whereof is this.

I ſaw feeding in a fayre green medow a goodly horſe brideled and ſadled, and richly trapt, but perceyued no rider to manage him, wherat while I was a wondring, & ſaying to my ſelfe, *Here is the horſe, but where is the man?* A voyce came out of the ayre and ſayd *Who will ride me?* Withall a Country man came by, whom I asked whoſe horſe it was? he told me, he had been rid by a great Lord, who, becauſe he had reined him too ſhort, & gored him with bloudy ſpurs, threatning beſides to muzzle him, to curbe and ſtake him, to lead him Mule-like with pack and ſacke as he liſted, was now grown ſo furious, that he caſt his rider and burthen at once, and ſought to refreſh him a little in this greene graſſe. I asked him if this

great Lord meant not to take him againe? hee anſwered yes; for hee vſed all wiles and crafts to catch him by the bridle; but he waxed ſo wilde, that he could not endure him to come neare him, but bit and ſtrooke, kickt and winſt, and flung out with all foure, as if a Wolfe or Lion had ſeized vpon him: And while he was thus beſet and beſtrayted by his ſeruants, ſhewed him a fayre payre of heeles, and cared not for hedge nor ditch, wood nor pale, fire nor water, till he got into a place where hee might graze at more eaſe: fearing, that if his olde Rider could get him once more by the bit, hee would hamper him worſe then he did before. But alas (ſaid I) hee is too fayre a beaſt to runne wilde; what if one ſought out ſome skilfull Rider, that would come more ſoftly to him, ſtroke him and clappe him, giue him a little more head, and ſpurre him with blunter ſpurs? for good horſes haue trickes, and will not be galled and ſpurred too much, if they bee, with one bound they wil caſt their Rider out of the ſaddle. This aduiſe was found good, & a meeke, gentle, and experienced man was ſought out, clad in Orange tawny, who was wont to ride great horſes, and after trial was made of his skil, it was a wonder to ſee what loue and friendſhippe this horſe ſhewed to his rider, as though hee had beene long maſter of the horſe vnto this great Lord, & had done this horſe great ſeruice in former times, yea, as if now this horſe ſought to be protected by him againſt the iniury and cruelty of his Maſter, and withall ſtooped down before this braue Knight, as though he would haue ſayde, I will bee rid by you, you can helpe me, and I can helpe you, I am a horſe without a gouernour, and you a Knight without a horſe, I will beare you out of the field through thicke and thinne, and you ſhall guide mee the way through which I muſt walke, your obſeruation ſhall be mine, & mine yours, for we will liue and die together. This valiant Champion & good man conſidering what might

be

be the meaning thereof, had compaſſion on this horſe, knowing well how pittifully he had been miſuſed, and could not tell well how to remedy it before. But now finding his oportunity, got vp on him with boldnes & courage, being rather reſolued to hazard the loſſe of life, goods, lands, bloud and all, than to endure that this generous horſe ſhould any longer bee made an Aſſe. And hauing vnderſtood by the ancient Groomes, that this was but a borrowed horſe, ſent into the ſeruice of that great Lord, onely vpon certaine conditions; and ouer which he now through long poſſeſſion challenged right of inheritance, treated with the principall men of vnderſtanding which the Lord had imployed in his ſeruice, that they reſeruing the right of their horſe, hee might haue the managing and welding of Martiall affayres, for the preſeruation (if it pleaſed God) both of man & horſe. I ſaw that their nature, breath & ſpeech agreed better then the cruell Lords did, whoſe language they vnderſtood not. And ſo this contract was accepted on both ſides. This diſpleaſed ſore that great Lord, who was of greater ſtate and power (whereunto hee truſted) then the other, who alſo through the inſtigation of his ſeruants began a moſt cruel & bloudy war, which in 40. yeers could ſcarſely be ſlaked. In which this new intertained knight getting vpon his horſe, as a valiant chãpion ſhewed his face before his enemies, doing many braue deeds of Arms; for when his horſe came before his foes, he made ſuch a terible noiſe with ſnorting & neighing, with ſtamping & beating the earth, as if he had bin a ſecond *Bucephalus* of *Alexander* the *Great*, or one of the olde Elephants accuſtomed from their youth to the war, who carried not onely other to the field, but fought alſo themſelues, breaking through the rankes and battels of their enemies. Now this great Lord perceyuing that this horſe could not bee tamed by force, but that to gaine one horſe, he brake dayly the necks of ma-

ny, or els were taken aliue by the hands of their enemies, thought with himselfe, I will cause the Knight that sits vpon yonder horse to be slaine secretly, and so hee will runne wilde againe, and then will I stroke him and handle him softly. And because hee hath hornet nests in his eares, I will get a Priest to charme him, and giue him some good wordes: *Harken what hapned.* This first counsell and plotte tooke effect. This good Knight that had brought this strayed horse into his right way, was for his seruice honoured with poysoned bullettes, whereof he died shortly after, 10. of Iuly, 1584. Then cried the great Lord, *The horse is mine, thanks be to S. Iaques*, which hath heard my prayer. But behold a new wonder, ere this horse was vnbrideled or vnsadled, there was presently a young Knight (son of the deceased Knight,) who could yet scarsely ride a horse, set vpon him, who acknowledging his youth and weakenesse, tooke for a poesie, *Tandem fit surculus arbor*, that is, a sprigge of a lopt tree, may in time grow to be a tree. Now he from the beginning, by the readinesse of the horse, managed him with great happines & successe, conquering many lands and townes, seldome returning home without triumph. Therefore the great Lord practised a new stratagem, for seeing such spirited horses grow through the sound of the Trumpet, more furious and courageous in the fielde: with the consent o f his spiritualty and temporalty concluded for a time a cessation of warre, till hee had on the one side breathed his horses, and prouided them oates & hey, pistolls and pistolets, and other equipage and preparations of warre, and got his souldiers better disciplined and ordered than they that were in the former warre had been. And that on the other side, the horse for which this long war had bin made, might rest a while in the stable, hoping, that for want of breathing, hee might grow resty, and at last with eating & drinking consume himself. This aduise was better likte then the first, and no

mar-

maruell, for it was blowne into his eares by an Admirable man, who againſt his will had ſmelt the Hollandiſh Ayre through a grate; beſides, learned men durſt ſay with opē mouth, yea publiſh it to the view of the world that the *aforeſayde horſe could not be broke by force*. Whereupon this great Lord beganne to put his counſell in practiſe, and for the effecting therof, vſed the helpe of ſubtill and cunning men beaten to buſines, men of great ſtate, as Generals, Counſellors, Secretaries and Admirals, I mean, generall of Monkes, that nothing might hinder his drift and purpoſe. To cleare the way afore, was ſent before with a holy robe and a Crucifixe on his breſt; mee thought hee had in his left hand a Lawrell branch, a ſigne of peace, which holding out caught the horſe by the bridle, but as I looked behind him, I ſaw in his right hand a whippe with many knots, me thought the perfect image of a Monke, carrying water in one hand, and fire in the other. The Lawrell hath a ſweet and odoriferous ſmell, but woe to that horſe that ſhould bee laſhed with the whippe. Notwithſtanding, when this horſe with much adoe, with the conſent of his managers, vpon certaine Articles and conditions, was ſet vp quietly in the ſtable, rather to eate his prouēder there in peace vnder that roofe, than to ſuffer in warres, hunger and cold, dangers and wearisomneſſe vnder the heauens canopie, and to be driuen againe vpon bare and drie heathes. This pleaſed well that great Lord for the obiect of his deſire was, that this horſe (as a little child) which had cryed hard before, might now be rocked & lulled aſleepe. To this end, a counſell was held with his foure orders of Nobles, Statemen, Marſhalmen, and Eccleſiaſtickes: which practiſed firſt in generall, how their Maſter might become Maſter of the horſe. The firſt ſayde, We thinke is requiſite vnder correction, that there bee firſt ſent out ſome olde beaten horſeman, which may make the Groomes drunke, and

whileſt

whileſt they ſleepe ride away ſoftly with the horſe, and ſhew his olde enemies a fayre payre of heeles, and then their Lakeyes may take him by the tayle as their Lord had formerly done by the bridle. Not ſo my Lord ſayde, the ſecond, by your fauour, tis now a truce and no warre, we muſt now vſe enemies as friends, otherwiſe we ſhould not onely bee accounted by them, but alſo by Kings and Princes who are deeply intereſſed in this buſines for Periurers and Truce-breakers, yea for very horſe ſtealers. This were a moſt ſhamefull thing for vs and our Lord, for which the Prieſts our confeſſors, yea, our holy Father the Pope himſelfe could not abſolue vs. A figge then for Saint Peters Chaire and his keyes, which hitherto haue beene held in ſuch great worth and eſtimation amongſt all Catholike Romiſh Chriſtians: therefore we thinke it better that the matter bee not handled ſo groſly: but rather that the Groomes bee greaſed in the fiſt with red Foxes (which they gladly behold) and ſo they may let the Side-baile ſinke, or wholly take it away. Then ſhall this Horſe which is now ſo ſtrong and luſty, through ſtriking of his fellow horſes in the ſtable, grow lame & ſtiffe, and ſo at length be caught. The third ſayde, my Maſters this is no bad counſell, but wee ſuppoſe wee can giue better, and hereafter a man may iudge which is the fitteſt to be put in practiſe: were it not fitter then that wee let the horſe alone in good liking? (for otherwiſe what would it auayle vs to ride him) all this is, but to get the horſe and his furniture, we will rather caſſeere ſome of his old truſtieſt Grooms & Keepers, which haue beene brought vp in that horſes countrey & vnderſtand their lãguage, which may ſerue on the other ſide, & ſo throgh friẽdly intertainmẽt, by ſtroking & clapping the horſe make him tractable, and vſing him to our hand he is halfe won: for vnder the oath of alleageance, we wil giue them ſecret inſtructions in their eares what they

ſhall

ſhall do when time ſerues. Hereupon came in the Clergie who through their ſuperſtitionsholding of their ſet houres, had neglected the time of their apearance, other wiſe they ſhould haue had the firſt voice in this meeting: Theſe had breefly recited to them what had paſſed in the Councell, and approued all that had beene ſaid, onelie adding hereunto, that it was needefull that ſuch perſons ought firſt to be cõfeſſed, receiue the holy Sacrament & haue ſome crucifixes and charmes giuen them againſt ſuch ſpirits as they might encounter affirming, with a gering Countenance, that for the atchieuing of ſuch an heroycall exploit they would doe their vttermoſt eyther by them ſelues or by their Vicars profering eyther to go in their perſons, or to ſend the fitteſt for imployment amongſt theyr orders, into the Prouince of thoſe which haue the keeping and power of the horſe who no doubt vpon deuoute and Catholike harts may doe much good, that if it were poſſible the moſt Catholike Prince may become Maſter again of the horſe. I thought with my ſelfe what that might bee: and with all heard one of the priuieſt Counſel whiſper another in his eare. Know ye not that this horſe can run, leape and wince well in great wars, it is therefore requiſite, if the former enterpriſes will not fadge, once more to aſſay to catch the horſe by force, beſetting his places by water and by land that he runne out no waies, euen as in hunting they beſet whole woodes with Toyles that the Deare may run them ſelues dead, or fall aliue into the handes of the huntſmen. They ſaid further, that for the effecting hereof they could worke many myracles, during the time of truce, to make the ſleepy and dead warres awake and aliue again; for ſeeing it was the propper office of their Suffragians which ſaid Maſſe to reforme the matter by caſting the warre in a new mould, by giuing the child an other name, by making of a King an Emperour, of a kings warre an Emperours, or a Dukes, and ſo

vnder such titles to get the best and most commodious places of situation, by incorporating them to the horse striking with one slappe two flies at a blowe, that in time they might root out the *Heretikes* that dwel there, & at length so ditch vp the way that this Horse may bee impaled in a ring and run vp and downe till hee bee tyred and fall of him selfe. Hearing all this in a slumber, I awakt, & said, *Ho there, no further*, & sighing for all these things in my soule, lifted vp my voice to God in heauen, and praied thus:

Thou hast planted Lord in this Netherland
A Church to t'honor of thy holy name,
Against the furie of the Romish band,
Good Lord protect keepe and maintaine the same.
And thou O Belgia *repent and turne to God*
Least that hee lash thee with a Spanish rod.

FINIS.

Een visioen in Den Droom.

DAer is onlancks een goet Patriot gheweest, Die my een visioen ofte droom verhael de die wedcke ick weerdich hebbe geacht tot waerschouwinghe des Vaderlants te laten drucken, op dat zij van. velen gezien gelezen, ende overwogen mach worden. Deze luyden aldus.

Ick zach in een groote Landouwe een schoon Peert gaen weyden, t welck geladelt ende getoomt was, ende heerlijck toegmaect, ende ick en vernam geen Ruyter die tzelve regierde: Als ick hier over verwondert was ende in my zelven seyde. Hier is een Peert waer is den Man, quam daer een stemme wt de locht: Wie sal my ryden? Ende met eenen quam daer een Lant-man gaen dien vraechde ick wat dat voor den Peert was. Dis antwoorde my het is van een groot Heester ghereden gheweest, die welcke om dat hy den toom al te cort hielde, ende evenwel bloedige sporen gaf, dreygende tzelve darenboven eenen muylcorf om den muyl te willen make om den zelven na zynen appetijt te slupten ende open te doen, eyndelijc beneffens dien met zacken eenee packen van Muyl ezels beladende, die onvraechlyc waren, so is het Peert so furieus geworden dat het te gelycke den Ruyter ende lasten heeft afgeworpen, ene hier vrijheydt ghezocht, om alhier int groenegras zich een weynich te verquicken: Ic draegde wederom, en taest dan den grooten Heester nzeens wederom na dat Peert: Hy antwoorde Ja, hy gebruyt alle listen ende practike om het zelve wederom bij den toom te crijghe, maer het Peert is zo schouw geworden, dat het hem niet ontrent wil laten comen maer bytet ende smytet met alle vier voeten van hem, met anders als of het van

een Leeu of Wolf worde besprongen, ende als het van synne Dienaers benaut ende omringt wort, so laet het van achteren dis hoef vier slen, ende en past noch op dije noch op dam noch hegge, noch strijcke, noch water, noch vier, tot dat het wederom in een ander plaetse comt, daer het met vreden syn eygen voeder mach eten, vreeslende, by alsdien die oude Ritmeester de toom wederom machtich worde, dat het dan ergerloude ghetraetiert worden als te vozen. Doch (seyde ic) het is al te schoonen Peert om int wilde te loupen, wat raet, ofmen erghens een erbaeren Ritmeester sochte, die het sachtiens aenquam, clouve ende strijcke, den toom wat langs vierde, ende met hō pe spozen tzelve berede, want goede Peerden hebben oock haer luymē; ende willen met vele geberteert syn of met eenen sprong lichten sij den Ruyter banden hals. Dezen raet was goet: men socht ende men vont een sacht ende eruaren man in Dzangen cleedert gecleet, die gewoon was groote Peerden te berijden, ende als die synē dienst begonde int were te stellē, twas wonder om zie wat vztentchap, dit Peert desen Man bewese, nz anders als of hy lange Stalmeester banden bozighen Heere ware geweest ende dit Peert in voorleden tijden groote diensten hadde gedaen, ende eben of het nu tegen die groote iniurie ende weerth zijnes Meesters, van hē socht beschermt ie zijn, ende met eenen knielde het voor dezen Ritmeester, daer mede te kennen geuende: Ic wil van u E. bereden sijn, ghij cont mij helpen, ende ick can u helpen, ic ben een Peert zonder Regeerder, ende gij een regent zonder Peert, ic sal u wt het Welte ende perijckelen dragen, ende ghij zult mij den weeh wijsen die wij te zamen zullen wandelin, uwe behoudenisse zal de mijne wezen, ende de mijne de uwe, ick wil met u leven ende sterven. Den vromen ende goedertieren Man zulcx zienende, ende nadenckende wat zulcks mochte te bedupdē hebben, erbarmde sich over dit Peerdt, wel wetende hoe deerlijck het te vozen mishandelt was, nz commende voor

voor dien tijt zulcks beletten: ende daerom nu dese geleghe theyt gevonden hebbende ginc daer op zitten met courage ende voynoedicheyt ghereselueert zijnde, lieuer zijn leuen staet, goet ende bloet te hasarderen, dan te ghedoogen dat dit generose Peert ton eenen Esel zoude ghemaect worden. Ende verstaen hebbende vant oude Lant-lieden dat het een gheleent Peert was, welcke den groote Heere alleen onder zekere conditien ten dienste was gezonden, ende waer van hij om die landurigie possessie eygendom pretenderde, handelde hymet de principaelste Raulieden die tzelue den voorsz. Heere hadden ten dienste gesonden: Dat zij behoudende den eygendom vant Peert, hy de regeringhe ende noot wendighe diensten daer van mochte hebben, tot behoudenisse indient Godt alzo beliefden, dan Hanende Peert. Ende alzo hare natuer, adem ende spraake beter accorderden, als des weeden Heere, diens tale dat sij nz en verstonden, hebben sij het contract aen beyden zijden aengenomen. Dit heeft de grooted Heere, die meerder van staet ende macht was (daer op hy hem oockt verliet) so seer ghestoort, dat hy voor aenritsen vanden sijnen, op verscher daet eenen swaren oorloch darom heeft aenge vangen dewelcke in veertich jaren qualijt heeft konnen gestilt worden, in welcken de aengenomene Riemēstor op dit Peert, als een valiant Crychman sijnen vyāt het hooft heeft geboden, ende vele dapper daden heeft uytgericht: wāt als het peert int gesichte der vyanden quā, maectet zulcken verschrickelycken gebaer meteneyen stampen brieschen, springen bijten ende slaen, als of het eenen tweeden Bucephalus van Alexander de Groote, ware geweest, oftē een van die oude Eliphanten die in Cryhs handel vā Jorcks waren onderwesen ende niet alleene andere ten oorloch voer don, maer selfs oock mede vochten, merckende de slacht oorden der Vyanden, Twelck alles den eersten Heere ziende, ende merckende dat dit Peert met ghewelt niet conde gheteemmet worden maer dat hy om een Peert te gewinnin vast daghelyce vele Peerden den hals afreet, ofte leuendich in handen zijner vyanden brachte: Wachte bij hem seluen: ic wil den Ruyter heymelijc laten dooden, zo sal het Peert wederom int wilde loopen, ende so

sal ic het al voetgenes laten clobwein en streelen, ende de-
wyls het schijnt moggenesten int oore te hebben, sal ic het
liever van eenen Priester laten beleesen, ende eenige goede
woorden we oore luysteren. Hoort wonder geschiede: den
ersten raet ende aenslach geluckte. Den goeden Heere die het
verlozen Peert weder te rechte hadde gebracht wort voor
zijn getrouwe diensten met eenige valsche cogels vereert,
die hem een doodelijcke wonde geven, waer aen hy in corte
sterf, 1584. den. 10. July. Doe riep de groote Meester: Het
Peert is wederom myne, nurnoet S. Jacob gedanct zijn die
mijn gebet verhoort heeft: maer ziet een nieu wonder: eer
dat het Peert nach ont sadelt ende on toomt was, wort ter-
stõ eenẽ jongelinc den Sone des over levenen Ritmeesters,
die nu pas een Peert beschrijdẽ conde, daer op gezet die
welcke hemende zijne conchept ende swachz neemt voor
Advijs, Tandem fit surculus Arbor: Een cleyn spruytgen
vyt een afghehouwẽ Boom, wort metter tyt ooc een Boom:
Hoe wel hy landen beghinzel aen met groot geluck tzelve
gereeu heeft ende Landen, ende Steden daer mede betrec-
ken ende ouer woonen hebbende, als een victorieus Heer,
selvẽ sonder Triumphe tot de zijne is weder gheheert. Da-
erõ den grooten meester wederõ eenen nieuwen raet prac-
tiseert, merckende dat zulcke moedighe Peerden, door Trõ-
petten geluyt int velt noch couragieuser worden. Heeft ten
overstaen van Ghestelicke ende Weretlsche beslote, den
oorloch voor eenen tijt lanc te schorten, opdat hy aende ẽne
syde zijne Peerden mochte ververschen, ande dã hauer ende
hoy, pistolen ende pistolettẽ en andere oorlochs gheretschap
beter prouisie den, ende onder synen oorloch dole beter or-
dre stellẽ als inden eersten furievlẽ oor loog geschiet was en-
de dz het Peert, waerõ sa een landurigẽ oorlog gevoert was
met d'ander syde, op den stal stil staende, sõder eenig exercitie
al eteve ende dzuchede zich zelven metter tijt zõde cõsume-
re. Dese raet was beter als den eersten, doch nz te verwondere
om datie hem ba een wonderlye man dis de Hollantsche
locht door de tralie tegen zijnen wille hadde geroken, int
oore was gheballen, ende dat geleerde mannen met opene
lippen vbliwonstich voorsten dispreken, ja in haere boecken

open

opentlyck laeten vrucken, dat hervoorschreuen Peert in ge-
gewelt niet conde getemmet vvordē; Daerom stelt den
groten Peester eyndelijc desen raet in int werc, ende gebruyct daer toe Geestelij ende Wereltsche persoonen doortrapt ende doornaeyt van de principaelste staten der Pensschen, Welt ouersten, Raetsheeren Secretarisen, ende Admiralen (ie meyne) Generalen der Pötcken, op dat dech niet vergeten soude werden dat tot sijnen voor-nemen conde dienstich zijn. En om de bane klaer te maken, voort een kloet man voor wt gesonden met een H. kleet ende een Kruys op sijn borst, my dochte dat hy in sijn sincker hāt een Laurier taerken hadde, een teken van vreede, twelt voor wenden-de, greep het Peert na den Toom: maer als ie rugghe zach hadde hy in de rechterhant, achter hem een sweepe met veel knoopen: ic dochte, hoewel gelijckt desen: Pā een Moninc, dragende het Water in veene hant ende het vyer inde andere. Den Laurier heeft wel eenen soeten ende aentrecke lijken reuc: Maer wee dit Peert, indient met dese sweepe zal geslagen worden, ende dit Kruys zal moeten dragen. Niettem in als nu dit Peert, door versoecke ende kloecke beleydinghe des zelven, met konsynt van syne bewint-hebbers onder zekere Articulen, opden Stal in ruste ghekomen was ende aldaer een weynich was bedaert, zich ghelatende dat het liever in ureden onder het dac zyn voeder wilde eten: als inden oorloch met groote perijckelen, vermoeytheyt, honger ende commer dickwils onder den blauwen Hemel op die doorre ende blauwe Heyde gesoziert worden: dit geuiel den groo-ten Heere wonder lycken wel aen, want het waren die ee-ten die hij sochte, om dit Peert al stilskens (gheipe een kint dat te voren harde geschreyt heeft) inden slaep te wiegen, en-de dan zyn voordeel daer mede te doen ende daerom hielt hy den derden raet met zyn oorden van Edele, Raetsheeren, Crychs-raet, ende Kercken-raet ofte Geestelijcheyt, die el-comseerst practiseerden, hoe haren Peester, Peester van Peert soude worden. De eerste seyden: Wij vinden gheraden, onder correctie, datmen eencukloet ende ervaren Ruyter uytzende, die de Stal-knechten vroncken maecke, ende als sy slapen het Peert stillekens vanden stall rijde, en-de laten onse oude Vyanden de hoef vlers sien, ende dan

mogen

wagen hare Lackeyen tselve bij den steert vangen, ghelyck haer Heere eertyts bij den toom gedaen heeft: Neen seyden d'andere, met Dorlof van mijn Heeren? T'is nu Treues ende geen Dorloch, men moet nu de vyanden als vrienden traeteren, anders souden wij niet alleen by de selve maer ock by Coningen ende Prinsen, die over dese sake haer adem hebben laten gaen, voor meynedich ende verbont breekers, ia voor Peerde dieuen gerekent worden: dit ware certeyn al te groote schande voor ons ende onsen Heeffer dā welcke ons de Prieesters onse Biechtvaders, Ja selfs onse heylighe Vader de Paus niet souden connen absolueren, dewijle ja alle raet ende daet daer toe ghegeuen hebben wip anders om Sinte Pieters stoel met sijne sleutelen die tot noch toe bij alle Catholijcke Roomsche Christenin so grote weerde ende eere zyn gehouden geweest: Daerō dunct ons beter raet te zin datmen de saecke soo plomp niet aenleggt maer dat men lieuer de Stal knechten voor goede vrienden ende rad bosschen (die ry geernsten) handele dat sy den Latrier-boom laten sticken ofte gheheel weeh-ne men soo sal dit Peert, dat crachtich ende wesich is, niet syn natueren gheen vrede connen houden, maer sullen malcāderen op eenen stal creupell ende lā slaen, ende dan sal een hinckende Peert t'synen tijt haest ghevanghen worden: Waer de derde voorte, excipierende seyden, t'is gheen quaden raet, maer ons dunc dat wij noch een gheslijcken weten men, mach dan overweghen welcken best practicabel is: Waert niet beter datmen het Peert ongeschent liete (wāt hoe souden wij het anders met profijte connen rijden) tis immers om het Peert te doen, ende het ghene datter aenhanghet: Wij willen lieber enighe vande ghetrouste Dienaers ende Lijfschutten afvaerdigen, die in dat Peerden Lant op gheboet syn ende die spraake alnaer verstaen, die haer aen de andere sijde in dienst mogen geven, ende daer na door goede vrienden trachten, dat sy selfs Stal-knechten, ende indien mogelijc Stalmeesters mogen worden, so connensy het Peert streelen ende stroken, ende alle vrientschap bewysen, om na haer hant te gewennen soo ist al half ghewonnen, want wy sullen haer onder den reve van ghetrouwicheyt heymlyck instructie ghenen, wat sij dan t'synen tijt doen sullen etc.

Wijts

Wits quamen die ghecommiteerde vande Ghestelijcheyt, die voor hare getyden te houden, den tyt van comparitie vergift hadden, anders zouden zy d'eerste stemme in dit Capittel gehadt hebben desen wierde int korte verhaelt watter inden raet ghepasseert was, ende sy apprabeerden't al te samen, om allemans Vrienden te blyven, alleene daer by doende, datter van nooden was, dat zulcke Persoonen ghebiechtet worden, ende het H. Sacrament ontfanghen, ende eenighe Bruycen ende beswaringen teghent perijckel dat haer ontmoeten mochten: met een lachende mondt verklarende, dat sy om een Prabintie-stuck, alle dienaren daer toe staende, voor haer zelven ofte hare Vicarisen wilden laten berichten, presenterende met eenen in eyghener persoone, ofte die sy onder haren Oorden de bequaemste zullen bevinden, in die Prabintie haer te verhoeghen, die dit Peert in hare macht ende bewaringe hebben, om by de Devote ende Catholijcke herten, het goede beste te doen, dat den alder Catholicksten Prince (soo verre het moghelijc is) aent voorsz. Peert wederom mocht gheraken. Sy seyden datse noch ander secreten by haer hadden, die sy tot syner tijt souden openbaren. Ick dachte in my zelven, wat mach dat doch zijn: Ende midts hoorde ick eenen uyt den secretsten Raet eenen anderen int oore fluysteren. Weet ghy niet dat het voorschreven Peert, op't harde wel loopen en springhen, ende in het Water wel swemmen kan? Daerom zalt nan nooden zijn (soo dit voorighe aenslagen, niet willen ghelucken) datmen het Peert wederom met ghewelt aentaste, ende te Water ende te Lande syne plaetsen besette, op dat het nergheus heene en mach, euen ghelijck in de Jacht ghebeele Bosschen met panden voorden bezet, alsoo dat het Wilt werck hem zelven moet doot loopen, ofte leuendich inde panden ende handen vanden Jagher komen: ende hemzelven verklarende, voechde daer by dat sy die groote Piraten konnen doen in desen tijt van Treues, den slapenden ofte dooden Oorloch wel wederom wacker ende leuendich konden maken, ende dat sonder eenighe op-spraeck ofte in-breeck van den zelven: want dewijle het eyghen Ampt van hare Wy-Bisschoppen was, het Foorm-zel

tebrengen, soo konden sy doch het Dorloch wel verkomen, ende het hindt eenen anderen naem gheuen, makende van den Koninck een Heyler, ende van des Coninct Dorloch, een Heylers ofte Heylen Dorloch, om onder zulcken Tijtel de beste en meeste gheleghens plaetsen, den dit Peerde-lant te inrapporteren, t'soude also is. Eilaeghen met eenen Lap: Om de Ridders die daer woonen metter tijt wt te koopen, ende van langher handt den weeh op te grauen, om het voorsz. Peert synen Perck te stellen, daer in het rontom mach looperi, als in een Pickher-baen soo langhe dat het mach is, ende van selfs neper schote. Als ick dit al kluynerende aenhoorde, begonde ick te dut wasken, ende dochte: Hola, hoogher miet. Ende auer alle dese dinghen verzuchtende in mijn gemoet, verhiet met eenen mijn stemme tot Godt inden Hemel, biddende

Looke out good Countrimen while you haue time and tide,
Behold a ſtrange dance made about the Holland *Bride.*

TRauailing not long ſince (my head troubled with many odde conceits) through an excellent faire and moſt fruitful lowe ground, I ſaw therein eight ſeuerall Gardens or places of pleaſure, each of them ſtrongly walled, & fenſed in on euery ſide, & furniſhed with diuers Riuers of freſh water ful of Fiſh, & alſo of greater waters ſufficient & fit for Ships to ſayle in: ſome of the ſaid Gardens that lay Eaſtward bordered vpon high and hilly Countries, which abounded with great ſtore of wood and Cattell of all ſortes, but the firſt and principalleſt of them ſtood in a moſt pleaſant greene vally or meadow, hauing on the North ſide thereof a great, wide, and ſpacious water. This Garden ſeemed to be the richeſt peece of ground of all the reſt; the beautifulleſt, by reaſon of the great ſtore of golden Trees that grew therin; the fruitfulleſt amongſt them, in regard of the great profite the fruits therof did vſually yeild: & yet it ſtood in a watriſh and hole-land; neuertheleſſe it ſeemed to be a moſt faire, delicate and pleaſant place of pleaſure, hauing therein an excellent, goodly, & delightfull Court, or houſe for recreation, wherein a young Gentlewoman (being a Virgin) dwelt, and was continually reſident, who (as it is ſaid) was called the Bride. This Maid ſat vpon a very faſt, ſtrong, and well-made Chaire, called *Vnity*, in her right hand hauing a moſt cleere, bright-ſhining glaſſe, ſignifying *Fore-ſight*, and at her left hand a Crane, repreſenting *Watchfulneſſe*. And as ſhe ſate in this Chaire, ſhe was embraced by her Louer, a perſonage of great Nobilitie, ſtrength, & dexterity, that held his right hand vpon his ſword, which he called *Fidelity*, in a ſheath of Orange colour. Round about her ſate her kindred, neighbours, and friends, that came to ſee her, amongſt the which were diuers perſonages of great power and authority, with Crownes vpon their heads; whereof one of them ſhewed a moſt friendly countenance, and ſeemed to haue an Engliſh face, who moſt earneſtly and ſtedfaſtly caſt his eyes vpon the Maid: another alſo was a young Prince, who

likewiſe oftentimes beheld her with a free & france-like looke.

At the ſight whereof, I thought with my ſelfe, that ſhe muſt needs be ſome Maid of great account, that ſuch puiſant Princes ſo much reſpected and beheld her. At which time there ſtood a man by me whoſe name was *Patriot*, who told me, that they in times paſt had beene her Protectors and defenders, and now were her neareſt neighbours, & vnited friends, together with their kindred, both of them ready at all times to take care for her wellfare and good eſtate, and that the reaſon why thoſe Princely perſons ſo ſtedfaſtly & earneſtly caſt their lookes and eyes vpon her, was, becauſe ſhe at that inſtant ſate ſo richly and moſt ſumptuouſly appatrelled, wherat they wondered, in regard that ſhe in ſo ſhort a time had attained vnto ſo great riches & ſtate, being before that but poore, & of meane parentage, they themſelues being perſonages of great power, and Princely degree: and which is more, of Royall blood and Kingly race, which bred in them ſome ſparkes of iealouſie: but perceiuing that almoſt all the Princes of Chriſtendome fauoured her, and daily became ſuters vnto her, ſhe thought it her beſt courſe to ſhew her ſelfe in that rich and moſt ſumptuous manner as ſhe then was. I ſaw alſo oftentimes diuers Ships cóming ouer that great water, bringing in them many ſtrange perſons, that came farre and neare both from the Eaſt & Weſt partes of the world, whoſe comming was to make ſute and requeſt vnto her, ſome to craue her loue, others to deſire her ayd and counſaile, and the reſt to ioyne amity and friendſhip with her: but whether they did it for loue, for need, or for their own profites and aduantages, that I know not, but ſhe for her part was aduiſed to accept and allow of their free profered and profeſſed friendſhips, with this prouiſo, alwaies to be carefull that by reaſon of her beauty and great riches ſhe ſhould not be led away with the loue of any ſtrange & vnknown perſon, ſuch as rather thought to marry her for her wealth then her perſon; to the which end, thoſe her truſty neighbours, kindred, & vnited friends, were content with her to looke vnto it, and to be carefull for her wellfare, whereof ſome in regard of her power,

others

others of her bordering neere vpon them, and the reſt neceſſity compelling them, were moued thereunto. And it is reaſon and very requiſite for men to defend and protect the Honour and State of a Virgin, (eſpecially for thoſe that are faſt vnited in a perfect league and friendſhip with her Anceſtors) and to be carefull like true vnited friends not to ſuffer her to be rauiſhed and carried away, for that by the rauiſhing of a woman the Troians long ſince had moſt deadly warres, to their vtter deſtruction and ouerthrow: the which if it ſhould ſo happen vnto this Maid, all her friends and welwillers had need to looke vnto themſelues, for that the good and wellfare onely of this Maid, is the common wellfare of her vnited friends: and to be briefe, it is better to keepe an enemy out of the Countrey, then being entred to driue him out againe.

While *Patriot* was telling me this tale, on a ſodaine we ſaw and beheld a farre off certaine ſtrange Hunters of diuers nations, vpon and about the high land, ſeeming to be high Germanes, Italians, Spaniards, and Brabanders, who as farre as we perceiued made towards the low Land, as if they had ſomething in hand to be done therein: for there was one with them that was as cunning in hunting as a Spinner is in weauing, with diuers crafty Spaniſh Hounds, therewith to ſpoyle all the Deere they could finde.

Wherewith I ſpake to *Patriot* and ſaid: It ſeemes that theſe people are ryding vp vpon the hills to hunt, but their eyes are ſtill towards the low Land: doe you thinke that they haue any thing to doe therein? or doe they leere vpon the Maid that ſits there in the middle of the Garden? for that ſtrange nations (eſpecially Spaniards) take great pleaſure to looke and gaze vpon the Netherland Gentlewomen, ſpecially when they are faire and rich (as ſhe is) to play Signeurs part with them, for they ſeeke not by loue, but by craft and ſubtilty to win them to their wills, which hauing obtained, they keepe them as their ſlaues, neither eſteeming of them, nor of their Anceſtors, as if they were nothing elſe but Heretickes and Rebells.

While I ſaid this, and ſtood ſtill by *Patriot*, looking about

me, we saw that in the high land they took a *Wesell* in a spring, which at the first seemed strange to me, (they being hunters for great personages) that they sought with craft and subtletie to take such small beastes. Then said the *Patriot*, wonder not thereat, for they haue long time determined and sought to hunt this *Wesell*; & it is a great prey for them: for they thought and accounted it to be an old hurtfull beast vnto them, because it was a breeder & fosterer of many young ones, so that by this meanes they thinke to take more such as she is; for they haue great neede of their skins, thinking in time to haue as many as will line a Princes gowne, for they are great personages for whome they hunt.

Wel (said I) I thought that now it had ben no time to hunt, and that euery Lord might holde, and enioy his owne Woods and Forrests freely, without any trouble or molestation.

Then said *Patriot*, This is done vnder a colour, as in the name of the greatest Potentate in all Christendome: who should forbid him to doe it? vnlesse some Germaine Princes, such as dwell vp high in the country with their swift Duch horses: and those in the Netherlands, with good English Grayhounds, would come and hunt with them, and take the wilde Deare before they come at it; for that hauing so free libertie to hunt, and taking so many beastes, by meanes of the great quantitie of skins that they should get thereby, they would line their Spanish cloathes so well, that the Germaine Princes and those that dwell in the Netherlands, & the Bride her selfe also at the last, should go bare-arst: but the Princes gown is profitable for them, & will fit them better then that great Signieur who had rather haue other mens goods then none at all. But certainly, if he would come out of his hole, eastward, to hunt in other mens woods, I would clawe him in an other place, and goe to fish in his Fishponds in the West Indies, where there were somwhat to be gotten; for on the water-side of the Netherland Garden, there lye emptie Fisher-boates enough, and I doubt not but that there would be sufficient store of men found, that haue good skill in that kinde of Trade.

As *Patriot* was ſpeaking, we ſaw a young Lord, whoſe Territories laye partly in that high land, that came bare-headed to bid thoſe hunters welcome, and it ſeemed it was his will, and that it pleaſed him well that they had taken the *Weſell*, as if he had bene in great feare, that by meanes thereof, his country-mens Hens-egs would haue bene all ſuckt vp (for *Weſels* vſe to ſuck vp Hennes eggs) but (alas poore man) he thought not that thoſe hunters were greedy and greatly deſired to drinke Reniſh wine: marke I pray you (ſaid *Patriot*) what they meane to do, they will ſpeak this young Lord ſo faire (knowing well that he is contentious with his kindred, and deſirous to haue and hold faſt) that he will giue them that portion for a preſent, and perſwade him to compell his country-men to bring all the egges they haue left, together, and then to make him a Cake of his owne dough: that done, they will perſwade him by faire promiſes to make ouer and tranſport his right and action he hath in the Woods and Forreſts, which he holdeth in the countrie lying vpon thoſe hills, vnto their Maſters for a better thing (as they ſay) that from thenceforth they may the freelyer and more ſecurely hunt: which came ſo to paſſe. But (alas) he was deceaued, for they left him not halfe ſo much in that which he choſe, as he wanted: for they ſent him into a ſtrange Towne, where they made him a new Burger and gaue him the name of Gouernor of that place, for as long time as it ſhould laſt. But, ſaid *Patriot*, he had bin better to haue had halfe an egge, then (as he now hath) an emptie ſhell: for they haue made good cheere among themſelues, with whole pans-full of eggs.

Then I thought with my ſelfe (and it is time) that *Ariſtotle* ſpake right, when he ſaid:

Concordiâ res paruæ creſcunt,
Et diſcordiâ res maximæ dilabuntur.

By vnitie ſmall things to great encreaſe,
But diſcord makes them leſſen and decreaſe.

If this young Lord had bene friendly with his kindred, and had ſuffred them peaceably euery one to holde and enioy their owne,

owne, it would haue bene a great furtherance vnto himselfe: but now comes the Eagle or greedy kyte, and seekes to deuour them all: for a kingdome that is diuided in it selfe, can not long endure.

While *Patriot* and I were speaking in this sort together, wee sawe a daunce made about the place of pleasure, wherein the Bride sate with her Loue. The Dauncers were foure persons; three gallant men, and one woman: one of the men had an Emperours Crown vpon his head, the second a Kings Crown, which seemed to be a Spaniard, the third was apparrelled like a Duke, and he was a Germaine, in Brabanders cloathes, and he held the woman by the hand, which was a tal woman, sumptuously appareled like a Kings daughter. These foure daunc'd, but before they began, the Musicke plaid, which we hearing lookt about vs, & saw a Fidler apparrelled after a strange manner like a Peacock, with three Crownes on his head, with a Drum-stick in one of his hands (called *Craft*) striking vpon a Taber made of a Calues skin: In his other hand he had a Shepheards Pipe (called *Deceit*) with which two instruments he made a pleasant harmony, wherewith they daunc'd, somtimes in a round, with many side-leapes and traces after the Spanish manner, with bone thimbles on their fingers, knicking with their thumbes, for ioy, as if all had beene theirs. Their Fidler plaid merrily, and they dauncing, sung:

Anda Anda Anda pares ceys vos allegra
Mata, Mata todos, quando serais Magestros.

Goe foreward lustily with ioyfull cheere,
And kill them all when you are Maisters heere.

Then said *Patriot*, this seemes to be a Morisco daunce, such as in times past they vsed in Granado tit is after the manner of the dead daunce, they are Castilian trickes, wherein the Bride taketh no pleasure.

The Fidler made a pleasant noyse and sweete musicke with his *crafty* Drum-stick and his *deceitfull* Pipe, and many times

stroke

ſtroke ſo hard vpon his Taber, that the Calues skin was ready to breake, and it ſeemes that he did the beſt he could to doe it, for it is the manner of the Fidlers in thoſe countries that when their Fidles or Tabers are broken, then the dauncers goe into the Bride and take the Bride from the Bridegroome, but the Calues skin held faſt, neuertheleſſe he ſtill plaid vpon his Pipe, therewith to helpe the Dancers to go dancing in to the Bride.

While we ſtood ſtill to behold them, from the high Land we ſaw a man comming down with a vizard on his face, an armor on his backe, a helmet on his head, and a caſe of daggs by his ſide, who ſeemed to be *Mars* himſelfe, we could not perceiue what Country-man he was, for he ſpake in the throate, ſomtimes he ſeemed to be a High-Germaine, then a Spaniard, and another while a Netherlander, ſo that a man could not tell what to make of him, but we might well perceiue that he was one of the Dauncers company, for they had made ſignes vnto him to ſee if he could get in to the Bride like a Masker.

Patrio ſaid, this is villany, for if this fellow ſo maskt as he is ſhould get in among this peaceable company he would doe them all great miſchiefe, for he ſeemes to be one that will not be knowne: but the Netherland Bride held her bright cleere ſeeing Glaſſe in the one hand, and her watchfull Bird in the other hand, whereby ſhe well perceiued which way he meant to come, and whether he would, and yet neuertheleſſe had an eye to the Dauncers, accompanied with a ſharpe and warie ſight of all thoſe that ſate about her, ſpecially her Louer, that had his ſword almoſt drawne, but yet in the ſheath, holding his hand faſt vpon it, diligently taking care for her, like a true and faithfull friend.

From The enemies trechery,
And breach of Vnitie
Deliuer vs good Lord:
And alwaies vnto me
(For Netherlands wealth to be
Carefull) a heart afford.

Ghy Patriotten, kijck uut, kijck uut, kijck uut, Siet wat een vreemden Dans, om de Hollandtſche Bruut.

VLanghs was ick repſende (met myn ghevachten) ende quam in een ſchoon, vruchtbaer (doch een leegh ofte) Neerlandt, waer in dat ſtonden acht bezondere Hoven, eick dalk betuunt, ende verciert met doorloopende Viſch-ende Scheep-rijcke Rivieren; eenighe van dese Hoven ooſtwaerdts, waren gheleghen ontrent hoogh ende berghachtich Landt, zeer Boſchende Vee-rijch: Maer de voorſte, voornamelick het eene Hof, was ten groene lieflicke Lantſdouwe, aen de noordt-zijde, met een wijdt Water bezet: Desen Hof ſcheen de rijckſte van ghewas te zijn, ende de cierlickſte door de menich-vuldighe Goudt-gheele Bloemen, oock alder-vruchtbaerichſt van nutte ende profijtelicke Vruchten, nochtans gheſtelt op een water-achtich ende Hol-landt, niet te min als een ſchoon Prieel ofte Lusthof, met een edele wel-luſtighen Haegh beplant, in welck Prieel een Maeghdelicke Jonchvrouw haer zelven vielt, die men zeyde dat de Bruudt was: Dese Maghet zat op een vaste wel ghemaeckte Stoel, welcke Stoel Eendracht ghenaemt was, hebbende in haer rechter-handt een door-ſchi nende verd-ſiende Glas Voorſichticheydt ghenaemt, op haer ſlincker-handt een Kraen-voghel Wacherheydt ghenaemt, ende ſy wierdt om-helſt van-haer Minnaer, een edelmoedich-manlick perſoon, hebbende ſyne rechter handt ſteunen op ſyn Swaerdt, ghenaemt Trouwicheydt, gheneſt aen een Orangie Sluyer: Rondt om zaten haer Maeghſchap, Ghebueren, ende Ghenooten, onder welcke dat waren machtighe Perſonen, met Kroonen op hare Hoofden,

den, waer van den eenen zeer minnelick als met een Enghelsch', aensiecht dese Jonckvrou aen-sach ende stadich het oogh op haer hadde: d'ander oock een Koninglick longhelingh aenschoude haer mede menigh mael met een vrij ende Vranck lieflick gheslicht.

Ick dacht in myn zelven, dit moet wel een aenghename Bruudt wesen, dat zoodanighe Vorsten haer zoo lofverlick aensien: Doen stondt daer een neuens my, die Patriot ghenaemt was, ende zeyde dat het eertijdts hare Mombers ende mede-Voochden ghewest waren ende nu hare naeste Ghebueren, midtsdien dese Bondt-ghenooten met haer Maeghschap, beyde om zorghe over haer te draghen: Ende dat dese Koninghlicke Persoonen de ooghen zoo merckelicken op haer hadden, dat het was daerom, om dat sy t'hants zoo eerlick ende kostelick op-ghevoedt zat; verwondert wesende, door dien sy onlanghs van kleyne staet zoo was op-ghekomen, ende sy lieden van grooter macht ende hooghder staet ende oyt van Koninghlicke stam herkomen waren, zoo was daer een weynich ialoursije; maer siende de gunst van schier alle de Wereldtsche Princen tot haerwaerts, ende het daghelicks herzoeck vande zelvighe, zoo hadde het een insien dese Maghet haer zelve dus treffelick te vertoonen.

Ick sach oock menigh-mael Scheepkens komen over dat wijde Water, met verscheyde vreemde Personen, van wijdt ende zijdt, oost ende west, die haer quamen be zoecken, eenighe om kundschap met haer te maken, andere om hulp ende raedt van haer te hebben, zommighe om mede-Ghenoot mer haer te wesen. Waer oft wt liefde, wt noodt, oft om eyghen profijt was, dat en weet ick niet: nochtans ist haer gheraden de aenghebooden vrientschap aen te nemen; doch altoos toe siende dat door haer schoonheydt ende welvaert gheen onbekenden oft vreemden op haer verlieven, oft begheerich worden op het ghene haer zelve nutst ende profijtelickst is; dies dese ghetrouwe Ghebueren, Maeghschap ende Ghenooten, rechte mede-zorgh voor hare draghen zullen: want eenighe hare ghemoeden, andere hare by-vvoonst, ende zommighe den

noodt

noodt-dwang alzulcks vereyscht: Doch ist billich ende recht eene deughdsame Maghet hare eere voor te staen, voornamelicken van die, die met hare Ouders in trouheyts verbandt staen, wel toe te sien als trouwe Bondt-ghenooten de zelve niet te laten ontschaken; want voor ontschakingh sonder Trouwe, is by de Heydenen voortijdts groote oorlogh verroor zaecht: ende zoo het zoo gheschiedde met dese Maeghe, zouden alle hare Vrienden ock op haer hoede moeten zijn: dus strecht de eyghene weldaert van dese Maeghe mede tot het ghemeyne welvaren van hare Bondtghenooten; ock zoo ist beter de Vrijaryen wt te houden van wt te jaghen.

Ter wijlen desen Patriot my dit aldus verklaerde, zoo zaghen wy eenighe vreemde Jaghers van verscheyden Natien, boven ontrent het hooghe Landt schenen hoogh-Duytschen, Italiaenders, Spagniaerts ende Brabanders te wesen: ock scheen't dat sy haren eygen naem nae't leege Landt, ghelijck oft sy derwaerts yet op't spoor hadden: want sy haddender een by haer, die zoo erch als een Spin in't jaghen was, met loose Spaensche-jacht-honden, om t'Wilt op te doen.

Ick zeyde teghens Patriot, Tschijnt dat dit Wolck boven na't Oyberghte wt jaghen ghegaen zijn; maer sy hebben hare oogben meest na't leeghe Landt, zouden sy daer wel yet in't sicht hebben, of zouden sy wel loeren op de Vrijster, die in dit neder-Landt daer in't Prieelken zit. want die vreemde Natien (voornamelick de Spagniaerts) sien zeer ghaerne de Nederlandtsche Jonckvrouwen, principael als sy schoon ende rijck zijn (ghelijck als dese) om de Seigneur daer op te spelen: want niet wt liefden, maer met list zoecken sy se alleenlick tot haer wil te krijghen, ende houden haer daer na niet anders dan tot Slaven, niet achtende haer Persoon noch hare Ouders, als oft maer Ketters ende Rebellen waren.

Zoo ick dit zeyde, ende Patriot ende ick tzamen stonden en lieken, zoo zaghen wy, dat sy ontrent het hooghe Landt een VVesel vinghen in een Strick: Dit docht my eerst vreemt (want het schenen Jaghers te wesen van groote Personagien) dat sy om zulcken kleynen Wildt vangh zoo veel moeden met

list:

lijk ende ghevvelde. Doen zeyde Patriot, Latet u niet verwonderen, dien VVesel hebben sy langh in den sin ghehadt te jaghen, ende t'is voor haer al een groote vangh, want sy achten't een oudt schadelick Dier voor haer te wesen, door dien het een Voedtster was van veel Jonghen: soo dat sy nu meynen door dese, dier-gelijcke meer te vanghen; want t'is haer om de Vellen te doen, om metter tijdt een bonten Palzrock te krijghen: want het zijn groote Peelters daer sy voor ut jaghen gaen.

Wel, zeyde ick, ick meyne dat ter nu buytens tijts was van't jaghen, ende dat ock yder Lijf-heer syn Wilderniss vry hadde.

Doen zeyde Patriot, Dit ghelchiedt onder deckſel, als wt den naem van de voornaemste Potentaet van Christen-rijck; Wie sondet hem verbieden: ten ware dat eenighe rijcke Heeren die boven in't Landt woonen met hare snelle Duytsche Paerden, ende de van't leeghe Landt met goe Engelsche Wyacks selfs mede te Jacht quamen; omme het Wildt selve te bejaghen, eer't van andere ghevanghen wordt. Want met soo vry te jaghen, ende veel te vanghen, zouden sy door de menich vuldighe Vellen hare Spaensche Heeren wel soo bont maken, dat de rijcke Heeren ende die in't leeghe Landt woonen, ja de Bruydt selve in't leste met de bloote Billen zouden loopen; maer den Palz-rock (a haer nutter) ende zal haer beter passen dan dien groote Seigneur, die liever ander lieden gelt heeft, dan gheen. Daer zeker, als hy dat gat wt wonde, oo t waerts in ander lieden Wout te jaghen, zoud ick hem op een ander Kamscheeren, ende gaen hem ock in syn Vijver vilschen in't VVeste, Indien daer wat te vanghen ware: want zeker aende Water kant van't Neerlandes Prieel daer legghen Visch-schuyten ghenoegh leech, ende ick twijffel niet of sy zoudender wel gaauw Volck toe vinden, die verstandt van die neerungh hebben.

Als Patriot dit ghesegt hadde, sagen wy een Jongh-landsheer, die ock eenighe eyghendom in dat hooghe Landt hadde, dese quam metten blooten Voetse groetsen ende hielen dese

vreemde

vreemde Laghers welleкom; ende het ſcheen dattet ſyn wille was ende hem wel behaeghde, dat ſy den VVeſel ghevanghen hadden; ghelijck of hy ghevreest hadde dat haer door ſyn Landt-lieden Hoenders eyeren ſouden uyt-ghezopen ghevordert hebben (want de Weſels ſuppen gheerne de Hoender eyeren uyt:) Maer (och armen!) hy en dachte met dat deſe Laghers oock geraegh waren ende begherrich om Rhijn ſchen wijne te dincken. Merckt eens (ſeyt Patriot) wat ſy doen zullen, Sy zullen deſen Ionghen Heer (wel wetende dat hy ſtoutlick is met ſyn Paeghſchap uyt t' houwen ende t' hebben) zoo ſchoon bepraten, dat hy de Poortie haer ten beſten ghevet zal, ende hem op reuyen ſyne Landt-lieden te dwinghen haer over-ghebleven Eyeren by te brenghen, ende backen hem dan een Struyſken van ſyn eyghen Zuyvel: daerna zullen ſy hem verſuaderen door ſchoone beloften, (ſyne actie van de Wilderniſ die hy op dat Bergh-landt hadde haer over te tranſporteren voor hare Meeſters, ende dat om een beter (na haer ſeghen,) op dat ſy te vryer ende zekerder voorts ſouden moghen lagher: Het welck niet voorgheſchiedde, maer (lacy!) doen verguulden ſy hem, want daer aen-kleef den niet half zoo veel aen tyhens dat hy verwerfde, als tghene dat hy verſoe; want ſy zouden hem in een vremde Stede, daer ſy hem een nieu Burgher maeckten) ende hem quantſups den naem gaven als Oberſte van die plaets, voor zoo langhe als't duurt. Maer zeyde Patriot, Het hadde hem beter een half Ey gheweeſt, als nu een poſten Dop; want ſy hebben al dette Eucken gheſpeelt. Eyeren inde Pan.

Ick dacht in myn zelven (doch ick zeydet ook) wel te recht ſpreeckt Ariſtotle,

Concordia res parvæ creſcunt,
Et diſcordia maximæ dilabuntur.

Dat is,

Endracht, macht macht, vreedt ende wijſt,
Tweedracht, de krucht, ter neder ſmijſt.

Hadde deſen jonghen Heer met ſyn na Paeghſchap overhouden, ende haer vreedtſaem eick in haer gherechticheyt

met

met malkander verdraghen. t'zoude defen doorderlicker gheweest hebben: Nu komt den Arendt of gretighen Mouwe, ende zoecktse beyde op te flocken; oock een Kijck dat oneens is, mach niet beftandigh blijven.

Ter wijle ick ende Patriot te zamen dus fpraken, wierdter een Dans ghemaeckt om t'Prieel daer de Bruudt in zat met haer Minnaer: dees Danffers waren vier in't ghetal, drye Manlicke Perfonen, met een Vrouw daer by; den eenen hadde een Keyfers Kroon op fyn Hooft, den tweeden was met een Koninghs Kroon, t'welck een Spagniaerdt fcheen te weefen; den derden had een Hertooghs Kleedt aen, ende dat was een Duytfcher, ghekleedt op de Brabandtfche manier, defe hadde de Vrouw-perfoon by de handt, t'welck een Vrouw was langh van Perfoon, koftelick ghekleedt als een Koninghs Dochter Dit waren de ghene die den Dans maeckten: Maer eer fy beghonnen, wierdter ghefpeelt; doorr t'ghelupdt keken wy ter zijden om; zoo faghen wy eenen vreemden ghehabitueerden Speel-man staen pronckende gheluck een Pau, met drye Kroonen op fin Hooft, flaende met fyne eene Handt met een Trommel ftockfken (Liftghenaemt) op een Bommeken van Kalver-leer ghemaeckt: in de andere Handt hadde hyeen Herders-Pijpken, t'welck Bedrogh ghenaemt was, ende maeckte zoo een harmonije daer de andere op danften; fy fprongben al te mot eens rondom, ende maeckten veel luyghtige Sprongben op de Spaenfche manier, met Caftanetten aen haer Handen, knipten op haer Duimkens, ghelijck offy't al ghewonnen hadden. Haer Speel-man fpeelde ende fy danften al zinghende

Anda, anda, anda pareiceys vos allegue,
Mata, mata todos, quando ferais Mayeftros?
Dat is,
Gaet an, gaet an gaet an, met een aenlicht fchijn-blijd,
Slaet doot, flaet al gaer doot, wanneer ghy Meefters zijt.

Doen zeyde Patriot, Dit fchijnt een Moriscos Dans te weefen, ghelijck fy eertijdts in Granaden danften, t'gaet op de manier van den Dooden Dans, t'zijn Caftiliaenfche Spronghen, daer de Bruudt gheen behaghen in heeft.

Den Speel-man ghaf vaft een zoet-fchijnende ghelupdt met

fyn

eyn lustich Trommel-stockskon ende syn bedrieghlick Pijpken, ende sloegh al te-met soo hardt op den Eom, dat het Kalfs-vel schier scheurde; t'scheen oock dat hy't eerst syn best om dede: want t'is onder de Speel-lieden van dit Natien de manier, soo wanneert Speel-tuygh aen stucken is, dat de Dansers dan tot de Bruudt in loopen, ende maken den Minnaer syne Bruudt af-wendich: maer het Kalfs-vel hielt't noch al teghen; niet-te-minst peelde hy op syn Pijpken, om soo de Dansers al dansende om't Prieel by de Bruudt te helpen.

Ter wijle wy stonden en keken, saghen wy een de hooghlandtsche zijde eenen ghemomt komen, met een Harnesch aen, eenen Helm op't Hooft, een Swaerdt op zijde, ende Sinc-roerkens in syn Backs: t'scheen dattet Mars selue was: men konde niet een woort voor een Landts-man waer: hy sprack al binnens Monds; dan scheen't Hoogh-Duytsch te wesen, dan Spaensch, dan Neer-landtsch; men wist nauwlicx watm'er van maken soude; altoos sachmen dat well dat hy van't Ghesellschap van de Dansers was; want sy hadden hem ghewenckt, om te sien of hy als Mommer konde in komen.

Patriot seyde, Dat is Schelmerij want dat die Vent soo in dat stille Ghesellschap voor binnen ranckte, hy sonde al den Boop schendeloos maken; want het schijnt eenen te wesen, die niet vermant en sijn: Maer de Neer-landtsche Bruudt hadde haer voor-ghenomen verdienende Blaes in haer een Handt, ende haer waterige Spiegel op de andere Handt; waer voor sy wel met reden konde, waer henen dat synen ghangh was, ende en hadde niet te-min het Oogh op de Dansers, met een scherpe omsichticheydt van alle de Om-zitters, voornamelick haer Minnaer, die syn Swaerdt op ende neer hadde staen, doch noch in de Schee, de Handt daer op ghereedt hebbende, voor haer blijdigh-heydt te-ghen te-gaende, als een ghetrouwe Vriende.

Voer ons Vijanden tijt
Ende in landtsche swijt
wilt ons, o Heer, bewaren,
Oock me voor eyghen baet,
Dat t'Ghemeen-welvaert schaet:
Soo sal't Neerland wel varen.

A SHORT And faithfull Narration

from certaine Citizens of note of the Towne of Goch, concerning the abhominable *and wicked Treasons attempted* and concluded by eighteene persons to haue beene executed vpon the Townes of *Goch*, *Cleef*, *Emmerych*, and *Rees*, discouered by Gods prouidence the last of Februarie. 1615.

BODLEIANA

At London Printed, 1615.

At London Printed. 1617.

A SHORT AND True Narration of the abhominable and wicked Treasons intended against *Goch*, *Cleef*, *Emmerick* and *Rees*.

ON the last of Februarie, (by Gods holy & wise prouidence who is an enemie of all Treacherie) came to the knowledge of the Lords Gouernours of *Goch*, *Emmerick* and *Rees*, the murtherous and false Treasons practised by eighteene persons vpon the said Cities, for to bring them vnder the obedience of *Marquesse Spinola*. To this end, they had purposed to breake a hole in the Towne-walls of *Goch*, behinde the Nunnerie, for to let in at the appointed houre in the night, the Garrison of the said *Marquesse*, and in the like manner to betray the other three Cities, at the selfe same time and houre. This execrable intention being reuealed by one *Matthias Coulencer*, (faining himselfe to be one of the Conspiratours for to know their secrets) vnto one of the saide Lords Gouernours, there was a meeting ordained of the saide Lords Gouernours in all hast, in the Citie of *Cleef*, and consulted how to attrappe these Traytours: whose finall resolution was, that in the night, betweene eleauen and twelue of the clocke, those of *Cleef* should shoot off two Peeces of Ordnance, and that thire-vpon the Gouernours of these sundry places,

ſhould apprehend all the Traytours that were diſcouered. Thus accordingly were apprehended on the ſecond day of March, in the ſaid places, theſe perſons following, *Goſen Exkens*, olde Borgmaiſter of the Towne, *Albert Vuyſt* Counſellour, *Iacob Haſenberch*, *Cornaet Keyſers*, *Peter Exkens*, *Lenart Reeloſſoon*, *Dirick van Heuckelum*, *Rutger* Sheriffe, Father *Cornelis*, and Father *Henry* Friars from *Gaeſdonck* (a Monaſterie ſituated ſome halfe an houres going from *Goch*) Item, *Willem Barbier*, *Ian Abels*, *Gaert Franck*, *Thijs* the Hatter, *Iohn Verlinck*, Maiſter *Hendrick Fuyſt* Licentiat of *Cleef*, and *Matthias Coulenaer*, the diſcouerour of this Conſpiracie, who gaue himſelfe willingly into their hands for the better aſſurance of his ſafety for this happy Diſcouerie. All theſe perſons were brought together at *Goch*; where there was found with the afore-ſaide *Iacob Haſenberg* a Roule, wherein he had noted all that he had obſerued and heard theſe foure or fiue yeeres, concerning the Dukes of *Brandenburg* and *Nuyburg*, and who were addicted to the Duke of *Nuenburg*, and who not; and for this purpoſe frequented daily the publike Innes, that ſo hee might in due time make vſe thereof. Beſides this, there were found with him diuers Paſquils or Libels, very vilainouſly made againſt the Duke of *Brandenburg*, and the reformed Religion. Some of the ſaid perſons had alſo written certaine Letters to *Marqueſſe Spinola*, and ſent them to *Bruſſels* by *Peter Exkens*: and after the apprehenſion of theſe Traytours, there came a Letter from *Marqueſſe Spinola*, vnto the ſaid *Peter Exkens*, which was taken and intercepted by the Lord Gouernour of *Goch*, the contents whereof are not yet publiſhed. *Peter Exkens* and *Iacob Haſenberg* were racked, but their confeſſion is not yet reuealed. The time will tell vs, what ſhall bee further done in this matter, and we will be ready (being aduertiſed of the truth) to make the ſame further knowne vnto all thoſe that loue the truth: Thanking God almightie

mightie that such Traytours of their owne Countrie, and consequently of their owne Mother, are discouered, to the opening of the eyes of Christian Princes and States, that they trust not too much to the faire inticings of the Papists, and their Princes: But being bound together as a bundle of arrowes, they keepe good watch, that the Wolfe breake not in any farther by his subtill and cruell trickes, to the ruine of Christian Religion, and the euersion of the Estate of the Country of *Cleef*, as also of the neighbour-places, whom this matter likewise concerneth, which the Lord preserue vs from.

Amen.

Corten waerachtich verhael

wt de mont van eenighe loffweerdige Borgers van Goch, vant abominabel ende *boos verraet by ſeeckere achthien perſoonen* geintenteert ende beſloten op de Steden Goch, Cleef, Emmerick ende Rees, door de voorſichticheyt des alder hoochſten Godts uyt ghecomen op leſten Februwarie.

Anno 1615.

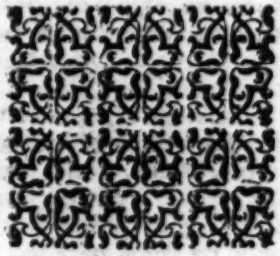

BIBLIOTHECA · BODLEIANA

TOT VTRECHT

Ghedruckt by *Jan Ameliſſz.* woonende onder de Laecken-ſnijders, int vergulde *A, B, C.*

Anno 1615.

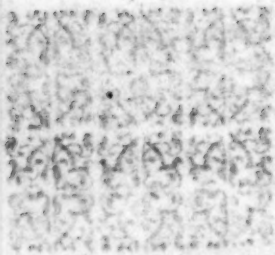

Cort warachtich verhael vant Abominabel ende boos verraet, op de Steden *Goch, Cleef, Emmerick* ende *Rees*.

OPden lesten Febrvwary verleden is door de wyse voorsichticheyt des alderhoochsten Godts (die een Wyant is van alle moordadicheden) ter kennisse ghecomen vande Heeren Gouverneurs tot Cleef, Goch, Emmerich ende Rees, het moordadich ende valsch verraet gepractiseert by seeckere achtien personen op de voornoemde Steden, om die te brenghen onder de ghehoorsaemheyt vanden Marquis Spinola, daer toe sy voorghenomen hadden een gat te maecken inde Stadts Muren van Goch achter het Wagimen Clooster, om door door ter bestemder ure ende stont inde nacht het Garnisoen vanden voorseyde Marquis inne te laten, ende voorts op sulcke wyse te verraden d'andere drie Steden, alle te saemen op den voorseyden bestenden tyt ende stont, ende nae dat dit voorseyde ende verraet vol voornemen, door eenen Mathijs Ceulenaer, die mede van haer complice sich veynsde, om dat hy haere secreten soude weten, aen een vande voornoemde Heeren Gouverneurs een ghebracht was, soo syn

de voorseyde Gouverneurs daeromme in allerley by malcanderen ontbooden tot Cleef, hebben aldaer raet ghehouden om de verraders apt behendelicste te attraperen, ende in verseeckerheyt te nemen, ende eyntlick ghereselveert dat des nachts tusschen elf ende twaelf uren als die van Cleef twee scheuten met groff Geschut souden hebben gheschooten, yeder Gouverneur in syn respective Stadt alle de verraders die ondeckt waeren soude ghevanghen nemen, ende syn dien volghende op den tweeden Marty gheapprehendeert inde respective plaetsen, dees nae benoemde personen, als naemenlick Gosen Eskens out Burghemeester der voorseyde Stadt, Aelbert Vuyst, Raet, Iacob Hasenberch, Coenraet Keysers, Peter Exhens, Leenardt Roeloessoon, Arent Roelofssoon, Dirck van Heuckelũ, Rutgher Abels sone tpe, Heer Cornelis, Heer Henrick beyde Monicken int Gaersdonck, een Clooster ghelegen ontrent een halve ure van Goch, Willem Berbier, Ian Abels, Goert Franck, Thijs den Hoemaker, Ian Verlinck, Meester Heyndrick Fuyst Licentiat van Cleef, ende Mathijs Ceulaner, als ondecker van dese conspiratie die hem ghewillichlickenin apprehentie ghestelt heeft, tot sekerheyt van syn heylsame ontdeckinghe, dese alle syn te samen tot Goch ghebracht, by den voornoemden Iacob Hasenberch is gevõdē seeckere Rolle waerinne hy gheteckent hadde alle het ghene hy sedert vier ende vijf iaeren herwaerts int een ende d'anders mont ghehoort hadde, soo den Hertoghe van Brandenburch als Nuyburch aengaende, ende wie de sake vanden Hertogh van Nuyburch toe ghedaen was, wie met, daer toe meest alle daghe inde Herberghe ghefrequenteert, ende hier mede ter gheleghener tijt syn practijcken te doen, oock syn by den voorseyden Hasenberch ghevonden dieverssche pasquillen, seer vileynich op den Hertoghe van Brandenburch ende de Ghereformeerde Religie subminerende, de voorseyde ghevanghens hadden oock seeckere brieven

ghe-

ghelchzeven aenden Marquis Spinola ende den ſelven
dooz Peter Exkens beſtelt op Bzuyſel, is ooc (nae dat de
vooꝛſeyde verraders ghevanghen waeren) ſeerkere hzief
vanden Marquis Spinola aenden vooꝛſchzeven Peter
Exkens ghelchzeven, in handen vanden Heere Gou-
verneur van Gach ghecomen, waer van den inhout als
noch niet en is int licht, als oock niet de belydeniſſe van
den vooꝛſchzeven Peter Exkens ende Iacob Haſenberch,
die beyde gepynicht zyn. Wat vozder in deſe ſaecken
vallen ſal, ſal den tyt leern, ende wy, als wy de wa-
erheyt ſullen ver ſtaen hebben, bereyt zyn alle waetheyt
lief hebbende menſchen dees lachtich te maecken, Godt
danckende dat ſucke verraders van haere eyghen La-
derlant, ende conſequentelick van haer eyghen Poeder
in haer boos vooꝛnmen ghefteut zyn, tot openingha
der Chzilten Pzincen oogen ende Herten, om de aen-
lock ende Sanſſen, der Patys geſmden ende hare Voz-
ſten, niet te veel te betrouwen, maer niet minderen
als ghebonden pylen goede wachte te houden, dat niet
hier ofte daer de Wolf, dooz zyne aenghebozen wze-
theyt ende looſe treken erghens eenighe affcheuringe
en doe, tot ruvyne der Chziſtelycke Religie ende over-
ſs vanden welſtant ende vzede, ſoo vant Land
van Cleef, als alle omgh eleghen Plaetſen,
die deſe ſake mede aengaet,
twelck Godt verhoede.
Amen.

FINIS.

Pope *Paul* the fift his tenne Commaundements giuen to Marquis *Spinola*,

THis is Pope *Pauls* Commandement,
Which from his holy seat he sent,
And gaue to his sonne *Spinola*
A Marchants sonne of *Genua*.
Your God here on the earth I am,
See you adore my holy name,
And in all things performe my will
In this warre, as I trust you will.
First take the land of *Gulick* in,
Then to besiege *Franckfort* begin,
And let the siege vnto't be held,
Till it constrayned be to yeeld.

In Winter with your Armie lie,
In *Hessen*, that to it is nie.
Plague *Germanie* with Warre, vntill
You force them to obay my will.

Make shew to do't in th'Emperours name,
And say men must obay the same.
Proceede with courage stout, my Sonne:
Leaue not till *Germanie* be wonne.

The *Margraves* Land see you destroy,
With fire and sword kill man and boy,

Wife,

Wife, mayd, and all you finde therein,
And place my ſonne *Lupold* therein.

Let *Wurtenburg* the *Palſgraues* Land,
And *Baden*, feele your puiſſant hand,
Bring th'heretickes into ſubiection,
By force and Spaniſh inquiſition.

A Germane Monarch thou ſhalt bee,
Which for thy paines Ile giue to thee,
Take th'heretickes Townes, and lands, and all
You winne, and pay your debts with all.

With neighbours houſe, wife, mayd and man,
T'your hearts deſire, doe what you can,
Or will: for all their goods and lands
I freely giue into your hands.

Theſe ten Commandements, my Sonne,
I charge you, that you ſee them done.
To your diſcretion I commit
The reſt, to doe as you thinke fit.
And ſee you breake the Vnion.

The Concluſion.

OH God that art in heauen aboue,
Conuert theſe blinde-mens hearts to loue:
(That onely on their ſtrengths rely)
Or elſe deſtroy them vtterly,
And ſtrengthen ſtill the Vnion.

DE SPAENSCHE GHEBOODEN INGESTELT DOOR, Paus Paulus V.

DEes ghebooden ende wet,
Van den Paus Paulus ingheset,
Gaf hy zyn' Soon, dien Spinola,
Eens coopmans Soon van Ennua,
Wreeckt de Unie.

Ick ben v Godt in dit aertsch' dal,
Hiet toe dat ghy duyt recht te mael,
Met dit Crycks hoyz, all myn bevell,
Gelyck ick v vertroiw zeer well:
Wreeckt de Unie.

Neemt eerst het Landt van Gulick in,
Treckt dan naer Franckfoyt t' uwen gh'win,
Belegt de Statt met cloecken moet,
Tot datse haer opgheven doet,
Wreeckt de Unie.

U winterleger houdt dan vyz,
Int Landt van Hessen naest daerby,
Ghy sult so lang met cryeh zyn duyt,
Dat Duytslandt dankt nae myne fuyt,
Wreeckt de Unie.

Dit

Dit doet all onder deesen schyn:
Den moet den Keyser g'hoorsaem zyn,
Alsoe vaert voort met cloecken zin,
Tot dat ghy hebt t' beste deel in,
Vreeckt de Unie.

Des Marckgrauen, volckt, goet end Landt,
Besoeckt met gh'welt, met swert, met brandt,
Vermoortse all, end sett daaerin,
Syn Soon Lupoldt dien ick benim.
Vreeckt de Unie.

Paltz, Baden dock, end Wurtenbergk,
Moeten daeraen, ghebruyckt vlterck,
De Letters doet ghehoorsaem zyn,
Deur Spaensche Inquisitie fyn.
Vreeckt de Unie.

Een duyts Monarcq sult ghy dan zyn,
Met Ketters goet verlast v fyn,
Haer Steden oock int roomsche ryck,
Wint, end betalt v schulden gh'lyck.
Vreeckt de Unie.

Met s'naesten huys, wyf, knecht, end maecht,
Doet stoutlyck wat v hert behaecht,
Haer geldt end goet, end wat meer is,
Als ecom' uwen Soldaten tris,
Vreeckt de Unie.

Deese ghebooden, lieve Soon,
Beveel ick v, buyt mynen troon,
De rest stell' ick tot uwen vlyt,
Ick weet well, dat ghy neerstigh zyt.
Vreeckt de Unie.

Conclusie.

Concluſie.

O Hoochſten Gott, een heer der Heeren,
Wilt dit verblinde volck bekeeren,
Die haer verlaeten op eygen macht,
Oft verderft ſe door uwe kracht.
Sterckt de Unie.